

EDİTÖRÜN NOTU

Significs, Welby'nin türettiği bir terimdir; Türkçede yerleşik bir karşılığı yoktur. Onun karşılığı olarak “Anlambilim” ifadesinin kullanımı bir tercihtir ve gerekçesi kaydedilmelidir.

Terimin tarihi, görüldüğünden karışık. Welby'nin 1896'da *Mind* dergisinde iki bölüm hâlinde yayımladığı “Sense, Meaning and Interpretation” başlıklı yazıları, kurmak istediği alanın ilk kez kamuya açık teklifi sayılır ama orada önerdiği terim *significs* değil, *sensifics*'tir. *Significs* yazının iki bölümü boyunca yalnızca iki kez, her ikisinde de *sensifics*'in yanında (“‘significs’ or ‘sensifics’” şeklinde alternatif olarak) geçer. Welby alanı açıkça isimlendirir. Kullanımdaki hiçbir terimin yeterince geniş bir alanı kapsamadığını belirterek, anlam üzerine yapılması gereken bu özel çalışmaya *sensifics* denebileceğini ifade etmiştir. Welby bu tercihi sonradan tersine çevirir.

1911'de, *Oxford Sözlüğü*'nde “Significs” başlıklı bir madde yayımlanır. Madde, terimin 1896'da Lady Welby tarafından ortaya atıldığını kaydeder ve tanık

olarak yukarıdaki *Mind* makaleleri gösterilir. Maddeyi yayımdan önce gören ve onaylayan Welby'nin kendisidir.

Sözlüğün verdiği 1896 tarihi teknik olarak doğrudur; çünkü *significs* kelimesi o yıl yayımlanan makalede gerçekten de basılmıştır. Ne var ki bu madde, yazarın o makalede asıl odaklandığı *sensifics* kavramından hiç söz etmez. Böylece, 1896'daki orijinal metinde yalnızca bir alternatif olarak ikinci planda kalan terimi, sanki en başından beri alanın resmi ve kurucu terimi gibi okura sunar.

Welby yeni alanına terim ararken neyi neden ellediği büyük önem taşır; zira burada kurulan ölçüt, bu kitabın Türkçedeki kavramsal çerçevesini de doğrudan bağlamaktadır. Yazışmalarından anlaşıldığı üzere *semantics* ve *symbolics* seçeneklerini tartıp elemiştir. Semantik, bizzat Michel Bréal'in ifadesiyle salt "anlam değişiminin bilimi"ydi; anlamı insan eylemi, etik ve değerlerle ilişkilendiren böylesi bir proje için çerçevesi çok dardı. *Signification* sözcüğünü, çoktan başka bir günlük kullanıma tahsis edilmiş olmasının ciddi bir kusur yaratacağı gerekçesiyle reddetti. Gelgelelim aynı sayfada, hiçbir sözcüğün mevcut çağrışımlarından tamamen arındırılmayacağını da itiraf ediyordu; yani gözettiği ölçüt mutlak bir kusursuzluk değil, eldeki en iyi seçeneği bulmaya dayalı karşılaştırmalı bir ölçüttü.

Sensifics'i ise fiziksel duyularla karıştırılmaya çok müsait olduğu için terk etti.

Türkçede “anlambilim”, alışıldık kullanımıyla semantiğin (İng. *Semantics*, Fr. *Sémantique*, İt. *Semantica*) karşılığıdır. Bu karşılık, Welby'nin terimi seçerken kurduğu ayrımı görünmez kılar ve onun kendi ölçütüne –kullanımdaki hiçbir terimin yeterince geniş bir alanı kapsamamasına– doğrudan takılır. Yine de tercih edilmiştir. Nedeni şudur: Welby, *Encyclopaedia Britannica*'nın 11. baskısına yazdığı maddede alanını “anlam bilimi ya da anlamlılığın incelenmesi” diye tanımlar; anlambilim bu tanımın birebir karşılığıdır. Aynı maddede, dilsel biçimlerle uğraştığı ölçüde anlambilimin semantiği kapsadığını ama dille sınırlı kalmayıp her tür insan etkinliğine uzandığını belirtir. Dolayısıyla, buradaki ilişki karışıklıktan ziyade bir kapsamadır. Nitekim bu kitabın önsözünde de aynı şeyi söyler; “anlambilimin pratik yönü yalnızca dilde değil, eylem, keşif ve yaratımda, olası her türlü insan ifadesinde gösterilecektir.” Kelimeyi Türkçeye doğrudan ‘signifik’ olarak aktarmak, onun yeni türetilmiş bir terim olma özelliğini korurdu; ancak bu tercih onu tam da Welby'nin kaçınmak istediği şeye, yalnızca uzmanların tekelindeki teknik bir jargona dönüştürdü.

Böylesi bir tercihin şüphesiz bir bedeli vardır. Okurdan istenen, bu kitapta “anlambilim”in salt se-

mantığı değil, onu da içine alan daha geniş bir alanı karşıladığını akılda tutmasıdır. Nitekim yazarın dar anlamıyla semantığı kastettiği yerlerde, metin içinde “semantik” terimi doğrudan kullanılmıştır.

T.D.

KAYNAKÇA

- Petrilli, S. (2009). *Signifying and understanding: Reading the works of Victoria Welby and the signific movement*. De Gruyter Mouton.
- Petrilli, S. (2022, 18 Temmuz). Victoria Lady Welby (1837-1913) and significs. *British Online Archives*. britishonlinearchives.com/posts/category/contextual-essays/476/victoria-lady-welby-1837-1913-and-significs.
- Victoria, Lady Welby. (2026, 10 Temmuz). *Wikipedia*. en.wikipedia.org/wiki/Victoria,_Lady_Welby
- Welby, V. L. (1896a). Sense, meaning and interpretation (I). *Mind*, 5(17), 24–37. jstor.org/stable/2247630.
- Welby, V. L. (1896b). Sense, meaning and interpretation (II). *Mind*, 5(18), 186–202. jstor.org/stable/2247581.